

yitirmiş, çok az nüfuslu bir yer durumundaydı. 1970'lerden sonra hemen hemen tamamen boşaldı.

Kevkebân'da, en önemileri *Düerü'l-aşdaf fi şerhi Şevâhidi'l-Beyzâvi ve'l-Keşşâf* adlı eserin sahibi Ali b. Selâhad-din b. Ali el-Kevkebânî, İslâmî ilimler alanında büyük bir otorite olduğu kadar edebiyat ve tıp alanında da geniş bilgi sahibi olan Abdülkâdir el-Kevkebânî ve birçok fıkıh kitabı yazan Ali b. Ali es-Sevâdî el-Kevkebânî olmak üzere genellikle Zeydî birçok âlim yetişmiştir (Zirikî, V, 130, 135).

BİBLİYOGRAFYA :

Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, IV, 494; Nehrevâî, *el-Berku'l-Yemânî fi'l-fethi'l-Ösmânî* (nşr. Hammed el-Câsir), Riyad 1387/1967, s. 301-309, 331, 338, ayrıca bk. tür.yer.; Ahmed Râşid, *Târîh-i Yemen ve San'a*, İstanbul 1291, II, 133; Zirikî, *el-A'lâm*, V, 130, 135; C. Smith, "Kawkabân. Some of Its History", *Arabian Studies* (ed. R. B. Sergeant - R. L. Bidwell), Cambridge 1982, VI, 35-50; R. T. O. Wilson, *Gazetteer of Historical North-West Yemen*, New York 1989, s. 284, 285; *Kâmûsü'l-a'lâm*, V, 2923; İhsan Süreyya Sırma, "Yemen", *İA*, XIII, 375-377; A. S. Tritton - [Neşet Çağatay], "Ressiler", a.e., IX, 691-692; A. Grohmann, "Kevkebân", a.e., VI, 611-612; a.mlf., "Kawkabân", *EP* (İng.), IV, 779-780.

MUSTAFA L. BİLGE

KEVKEBÂNÎ

(bk. ABDÜLKÂDİR el-KEVKEBÂNÎ).

KEVN (كون)

Toplumda bulunmak, kâf ve nûn (kün) vasıtasıyla yaratılan her şey, varlık ve oluş gibi mânalara gelen bir tasavvuf terimi.

Sözlükte "var olmak, vuku bulmak, meydana gelmek" anlamında masdar olan kevn kelimesini sūfîler terim olarak farklı mânalarda kullanmışlardır. Tasavvufta önemle üzerinde durulan "kün" (ol) emri ve bunun değişik bir ifadesi olan "kâf u nûn" tabiri de kevn kökünden gelir. Kevne terim olarak ilk defa Cüneyd-i Bağdâdî tevhid ehli dediği sūfîleri tarif ederken bevn kelimesiyle birlikte yer vermiştir. Ona göre sūfîler olmadan (kevn) olan ve ayrılmadan (bevn) ayrı olanlardır. Serrâc bu ifadeyi, "Sūfî madde âleminde değilmiş gibidir, ama bu âlemde yaşar; bu âlemden ayrılma söz konusu olmaksızın da ondan ayrı olur, zira sūfîler bedenleriyle madde âleminde dirler, ruhlarıyla

bu âlemden ayırırlar" şeklinde açıklamıştır (*el-Lüma'*, s. 432; Baklî, s. 577). İlk dönem mutasavvıflarından Yahyâ b. Muâz sūfîyi "kâin ve bâin" (bedeniyle eşyada, kalbiyle eşyadan ayrı bulunan) diye tanıtırken aynı şeyi anlatmak istemiştir (Kuşeyrî, s. 608). Râbia bint İsmâil eş-Şâmiyye bu anlayışı, "Bedenim hayatı paylaştığım insanla birlikte; ama gönül dünyamda kalbimin sevgiliyle içli dışlıyım" ifadesiyle dile getirmiştir (Lâmîf, s. 694). Daha sonraki mutasavvıflar aynı anlamı "zâhirde halk, bâtında Hak ile olmak", "celvette iken halvette olmak", "halvet der encümen" gibi deyimlerle belirtmişler ve bununla, bir sâlikin toplumu ve topluma karşı yükümlü bulunduğu görevleri terketmeden de mânevî hayatı en yüksek seviyede yaşamasının mümkün olduğunu bildirmişlerdir. Serrâc kevnî "kâf ve nûn vasıtasıyla yani kün emriyle (bk. el-Bakara 2/117; Yâsîn 36/82) yaratılan her şey", kısaca "yaratıklar" (ekvân, mükevvenât, kâinat) anlamında da kullanmıştır (*el-Lüma'*, s. 432). Şiblî tasavvufu bu bağlamda "kevnî görmemek", yani yaratılanı değil yaratıcıyı görmek şeklinde tanımlamıştır (Kuşeyrî, s. 554). Bu tanım, sūfîliğin madde âleminin yüz çevirip Hakk'a yönelmekten ibaret olduğunu anlatır.

Muhyiddin İbnü'l-Arabî kevn ve keyn- net kelimelerine "varlık" mânasını verir. Ona göre bizim kevn (varlık) dediğimiz şeyler aslında birer hayaldir, gerçekte ise kevn Hak'tır (*Fuşûş*, s. 159). Kevni bu şekilde anlayan kimse tasavvufun esrarına vâkıf olmuş demektir. "Allah vardı, O'nunla birlikte başka bir şey yoktu" anlamındaki hadiste geçen (Aclûnî, II, 130) "kâne" (vardı) kelimesine "mevcuttur" mânasını veren İbnü'l-Arabî, Hakk'ın tecellilerini ve bu tecellilerden meydana gelen âlemi (kâinat) kevn olarak görür. Bundan dolayı kevn "dünya ve dünyada olan her şey (kevn ü mekûn), âlem"; kevineyn veya dü kevn ise "dünya ve âhiret" anlamında kullanılmıştır. İbnü'l-Arabî, varlığı halk ve Hak mertebelerini (hazretlerini) içerdiği için insân-ı kâmile "kevn-i câmi" adını vermiş, ona "sûret-i hazretayn, kelime-i câmia, nüsha-i Hak, nüsha-i âlem, muhtasar-ı şerif" derken de aynı mânayı kastetmiştir. İbnü'l-Arabî neşvesi içinde olan Sun'ullah Gaybî *Sohbetnâme* adlı eserine "Bismi'l-kevn-i-câmi" ibaresiyle başlamıştır. Âleme büyük insan, insana küçük âlem diyen İbnü'l-Arabî bazan bu fikrini "kevn-i ekber", "kevn-i asgar" şeklinde ifade etmiştir (ayrıca bk. ÂLEM). Kevn ve fesad (olma ve bozulma) tabiri kelâmda

ve felsefede yer aldığı gibi tasavvufta da kullanılmış, dünyaya kevn ü fesad âlemi denilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

et-Ta'rîfat, "kevn" md.; Serrâc, *el-Lüma'*, s. 432; Kuşeyrî, *Risâle* (Uludağ), s. 554, 584, 608; Baklî, *Şerh-i Şahtiyât* (nşr. H. Corbin), Tahran 1360 hş./1981, s. 577; İbnü'l-Arabî, *Fuşûş* (Affîf), s. 159; a.mlf., *el-Fütühât*, I, 172; Lâmi, *Nefhât Tercümesi*, s. 694; Ebü'l-Bekâ, *el-Külliyât*, s. 308; Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ*, II, 130; Sun'ullah Gaybî, *Sohbetnâme*, Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Efendi, nr. 3137, vr. 1^b; *el-Mu'cemü's-şüfî*, s. 985-990; Ca'fer Seccâdî, *Ferheng*, Tahran 1983, s. 105, 396-397; Seyyid Sâdık-ı Güherî, *Şerh-i İştihâd-ı Tasavvuf*, Tahran 1367 hş., II, 330; Ahmet Avni Konuk, *Fusûsü'l-hikem Tercüme ve Şerhi* (haz. Mustafa Tahralı - Selçuk Eraydın), İstanbul 1990, III, 253; Dihhudâ, *Luğatnâme*, XXII, 381.

SÜLEYMAN ULUDAĞ

KEVN ve FESAD

(كون و فساد)

Tabiat alanındaki oluş ve bozuluşu ifade eden felsefe terimi.

Sözlükte "var olmak, meydana gelmek, gerçeklik kazanmak" mânasında masdar olan kevn bu anlamıyla vücûd, husûl, sübût ve istikrar kelimeleriyle eş anlamlıdır. Kur'ân-ı Kerim'de kevn geçmezse de türevlerine Kur'an'ın hemen her sayfasında rastlanır. "Bozulmak, çürümek" vb. mânalara gelen fesâd ise Kur'an'da hem bu şekliyle hem de türevleriyle birçok âyette yer alır (bk. M. F. Abdülbâki, *el-Mu'cem*, "fsd" md.). Bu âyetlerde fesad kavramı, gerek fizikî gerekse sosyal düzen ve dengenin bozulması anlamında olumsuz bir duruma işaret etmek üzere ve genellikle salâhın karştı olarak kullanılır (bk. FESAD). Kelâm literatüründe fesad yerine "kâinattaki düzenin ilâhî iradenin etkisiyle değiştirilmesi, bozulması" mânasında hark terimi de yer almaktadır.

Kevn ve fesad kelimelerinin bir arada ve birbirinin karştı olarak kullanılmasına Yunan felsefesine dair eserlerin Arapça'ya çevrilmesiyle başlanmış olmalıdır. Türkçe'de "oluş ve bozuluş" diye ifade edilen kevn ve fesad tabiriyle daha çok İslâm felsefesi terminolojisinde Yunanca genesis ve fthora kelimelerinin tercümesi olarak karşılaşılır. Ayrıca bu birleşik terim, Aristo'nun özgün adı *Peri geneoseos kai fthora* olan ve Latince *De generatione et corruptione* adıyla bilinen eserinin Arapça'ya *el-Kevn ve'l-fesâd* başlığıyla çevrilmesinden sonra yaygınlık kazanmış, Aristo'yu takip eden bazı İslâm